

PROJECTBESCHRIJVING VOOR DE LEERKRACHT

PROJECT *DAT BEN JIJ*

Leerlijn Beeldend | Thema Identiteit | Groep 1 en 2 | Juni 2018

Klaar voor de start?

- ✓ Gebruik de digitale versie van dit project.
- ✓ Download dit document op je computer voor het beste gebruik.
- ✓ We gaan ervan uit dat je kennis hebt van de [opzet van COH](#).
- ✓ Vraag bij de voorbereiding zo nodig hulp aan je interne cultuurcoördinator of je cultuurcoach (laat je informeren over de scholingsmogelijkheden).
- ✓ Bereid het project bij voorkeur samen met je collega's voor (vergeet de vakleerkrachten niet).
- ✓ Een bezoek aan een voorstelling, tentoonstelling of vaste collectie in een Haagse culturele instelling is van grote meerwaarde. Zie [CultuurSchakel](#) voor het actuele aanbod.
- ✓ Nodig als dat lukt een kunstenaar uit die betrokken wordt bij de uitvoering van het project. Zie [CultuurSchakel](#).
- ✓ Bedenk van tevoren bij welke onderdelen je ouders kunt inschakelen.
- ✓ Je mag het project 'op maat maken', mits je de fasen van het creatieve proces blijft doorlopen.
- ✓ Trek voor het hele project zes tot acht lesmomenten van 45 minuten uit.
- ✓ Kijk ook even op de [Facebookpagina](#) van Cultuuronderwijs op zijn Haags voor meer informatie en het gebruikersplatform.
- ✓ Wil je woorden uit dit project koppelen aan taalonderwijs? Raadpleeg dan de begrippenlijst [via deze link](#).

Inhoudsopgave

1. Informatie.....	1
2. Introductie.....	2
3. Oriëntatie.....	3
4. Opdracht: Ik voel me zo.....	5
5. Opdracht: Da's van mij.....	7
6. Opdracht: Aanraken mag.....	9

1. Informatie

Lees ter voorbereiding van de COH-lessen onderstaande informatie over de invulling en het doel van het project en manieren om het project te promoten. Ook zijn hieronder de algemene benodigdheden en de begrippenlijst opgenomen.

Wat doen de leerlingen in dit project?

Het thema van dit project binnen de discipline 'beeldend' is 'identiteit'. Onder de titel *DAT BEN JIJ* gaan leerlingen op ontdekkingsstocht naar zichzelf, waarbij de nadruk ligt op gevoel. Welke emoties hebben wij? Wat betekent dat? Hoe kan ik deze emoties laten zien in beeld? De leerlingen gaan dit onderzoeken met behulp van kleur en textuur in verschillende beeldende materialen en technieken.

Waarom dit project?

Alle kinderen ervaren gevoelens en emoties op verschillende momenten en in verschillende situaties. Zij ontdekken dat er veel soorten gevoelens zijn. Het is belangrijk dat kinderen ervaren hoe zij kunnen omgaan met gevoelens, hoe zij deze kunnen uiten en dat zij leren begrijpen dat iedereen om uiteenlopende redenen gevoelens ervaart.

Beoogde houdingsdoelen

In dit project worden bij de introductie, de oriëntatie en de opdrachten kennisdoelen en vaardigheidsdoelen benoemd. De volgende houdingsdoelen gelden voor het project in het algemeen:

- De leerling toont zich nieuwsgierig en proactief.
- De leerling kan positief-kritisch reflecteren op eigen werk en op dat van anderen.

Promotie

Het project gaat meer leven als er ook buiten de klas aandacht voor is. Denk na over manieren om het project te promoten.

- Stel ouders op de hoogte van het museumbezoek of de komst van de [kunstenaar in de klas](#).
- Maak foto's of filmpjes van de diverse presentatiemomenten en deel deze via de schoolwebsite, klassenapp of andere kanalen.

Algemene benodigdheden

Maak gedurende het hele project gebruik van de volgende ruimtes en materialen:

- klaslokaal of speellokaal
- digibord
- smartphone
- (kleuren)printer
- [Standaard materialenlijst](#)
- [Verschillende papiersoorten](#)

Reflectievragen

De reflectievragen bij de fases van het creatief proces kunnen tijdens en na iedere fase met de individuele leerling of de hele groep besproken worden.

2. Introductie

Kennisdoelen

De leerling:

- kent de emoties blij, boos, kwaad, verdrietig, moe;
- maakt kennis met de relatie tussen gevoelens en kleurgebruik.

Vaardigheidsdoelen

De leerling legt een verband tussen kleur en gevoel.

Benodigdheden

- boek *Meneer Kandinsky was een schilder* van Daan Remmerts de Vries (Leopold, 2011)

Aan de slag in de klas

Het project kan op verschillende manieren worden geïntroduceerd:

- Een bezoek aan een museumcollectie, tentoonstelling of theatervoorstelling waarin de relatie tussen gevoelens en kleurgebruik centraal staat.
- Het boek *Meneer Kandinsky was een schilder*. Het gaat in op kleurgebruik en identiteit en legt een direct verband tussen gevoelens en kleur. Daarnaast laat het boek zien dat je eigen gevoel en jouw werkelijkheid niet altijd stroken met wat andere mensen vinden of zien.
- De volgende kunstwerken:
 - [Squares with Concentric Circles](#) van Wassily Kandinsky
 - [Csardasdanseressen](#) van Ernst Ludwig Kirchner
 - [De rode kamer](#) van Henri Matisse

3. Oriëntatie

Kennisdoel	De leerling kent de basisemoties blij, verdrietig, bang en boos.
Vaardigheidsdoelen	De leerling: <ul style="list-style-type: none">• beantwoordt vragen en vertelt over zijn eigen emoties bij voorwerpen, kunstwerken en muziek;• luistert naar en zingt liedjes en maakt muziek bij kunstwerken en verhalen.

Benodigheden: n.v.t.

Aan de slag in de klas

Doorloop de vaste oriëntatie-onderdelen: het filosofisch gesprek en het uitvoeren van de eerste opdracht.

Het filosofisch gesprek

Voer naar aanleiding van de introductie een [filosofisch gesprek](#). Stel hierbij (een aantal van) onderstaande vragen:

- Ben je anders dan je buurman of buurvrouw?
- Word je ergens blij van?
- Kan een knuffel boos of blij zijn?
- Welke kleur hoort bij jou?
- Kun je een kleur horen?

Suggestie: neem voorwerpen mee voor bij het gesprek, bijvoorbeeld een teddybeer. Zo kunnen de leerlingen hier vragen aan stellen of mee in gesprek gaan.

Oriëntatieopdracht

De leerlingen kunnen zich op onderstaande manieren oriënteren op het thema. Maak een keuze.

- Zing met de leerlingen een liedje of zeg samen een gedichtje op dat gaat over emoties. Beeld dit uit. Denk aan liedjes of gedichtjes zoals *Klap eens in je handjes, blij, blij, blij* en *Ben je boos, pluk een roos*. Bespreek de emoties. Zoek via YouTube naar kleuterliedjes.
- Bekijk portretten waarin emoties een rol spelen. Bespreek de emoties aan de hand van vragen. Bijvoorbeeld: Wat kun je vertellen over de afgebeelde persoon (vraag vervolgens door over de emoties)? Waar zie je dat aan? Voorbeelden van geschikte portretten zijn:
 - Frans Hals, [Lachende jongen](#) (1625)
 - Gustav Klimt, [Dame met waaier](#) (1917-1918)
 - Peter Paul Rubens, [Oude vrouw en jongen met kaarsen](#) (1616-1617)
 - Kees van Dongen, [Portret van Dolly](#) (1909)
 - Emo Verkerk, [Vincent in Londen](#) (2014)
 - Helene Schjerfbeck, [Stilhet](#) (1907)
 - Johannes Vermeer, [Meisje met de parel](#) (1665-1667)
 - Hans Holbein, [Portret van Henry VIII](#) (1537)

Reflectievragen die je kunt stellen tijdens het werken aan de opdracht en/of erna

- Waaraan kun je op een schilderij zien hoe iemand zich voelt? (Kleuren, voorstelling.)
- Welk portret blijft in je hoofd zitten?

4. Opdracht: Ik voel me zo

In deze opdracht onderzoeken de leerlingen hoe ze met kleur hun gevoel kunt uiten. Allereerst kiezen, mengen en schilderen ze kleuren. Op basis van deze kleurenstudie kiezen de leerlingen kleuren die passen bij verschillende gevoelens. Vervolgens schilderen ze op muziek, waarbij ze de vormen en kleuren schilderen die passen bij de emoties van de muziek.

Kennisdoel	De leerling maakt kennis met de primaire en secundaire kleuren.
Vaardigheidsdoelen	De leerling: <ul style="list-style-type: none">• uit zijn gevoel in kleur;• mengt kleuren en schildert vanuit zijn gevoel op muziek;• herkent emoties in beeldend werk en benoemt deze.

Benodigdheden

- voorbeeld(en) van bestaande emotie-icoontjes (internet)
- A4 tekenpapier (120 of 160 gr.)
- zachte wascokrijtjes (Panda-krijt)
- A2 schilderpapier (vanaf 160 gr)
- kwasten (plat varkenshaar)
- penselen (zacht, rond)
- acryl- of plakkaatverf
- mengbakjes (plastic afvalbakjes of lege eierdozen)
- potten water (voor het uitspoelen van de verfkwasten bij wisseling van kleur)
- verfschorten of oude overhemden

Aan de slag in de klas

Doorloop de vaste onderdelen binnen elke projectopdracht: onderzoek, uitvoeren en presenteren en evalueren.

Onderzoek: Ik voel me zo

Doorloop in deze opdracht de volgende stappen:

1. Start een gesprek met de volgende vragen: Wat is jouw lievelingskleur? Waarom?
2. Stel dat je twee lievelingskleuren combineert, wat gebeurt er dan? Vraag door. Selecteer de primaire kleuren uit de kleuren die de leerlingen noemen.
3. Vraag de leerlingen hoe zij zich voelen. Toon hierbij een aantal bestaande emotie-icoontjes, bijvoorbeeld blij, boos, verdrietig. Laat de leerlingen deze emoties om de beurt nadoen.
4. Laat de leerlingen bedenken welke kleur bij hun gevoel past.
5. Laat de leerlingen met wascokrijtjes op een vel tekenpapier twee emoties afbeelden.

Reflectievragen die je kunt stellen tijdens het werken aan de opdracht en/of erna

- Welke kleur past bij de emotie blij, boos, etc.?
- Welke kleur zou je het allerliefst willen zijn?

Uitvoeren: Ik voel me zo

Doorloop in deze opdracht de volgende stappen:

1. Laat muziek horen, bijvoorbeeld [Le carnaval des animaux](#) van Charles Camille Saint-Saëns.
2. Vraag de leerlingen welke emoties ze bij deze muziek voelen. Worden ze blij, vrolijk, verdrietig, etc.?
3. Toon de leerlingen hoe je kleuren kunt mengen. Laat hen benoemen wat er gebeurt. Zorg ervoor dat alle kleurcombinaties aan bod komen: blauw-geel, blauw-rood, geel-rood.
4. Geef elke leerling een groot vel papier en schildermaterialen.
5. Laat de muziek nogmaals horen. Laat de leerlingen tijdens het afspelen bedenken welke kleur(en) bij de muziek en de emoties passen. Laat hen deze op een groot vel papier schilderen.
6. Bespreek de resultaten met aandacht voor de relatie tussen emotie en kleur.

Reflectievragen die je kunt stellen tijdens het werken aan de opdracht en/of erna

- Welk gevoel had je tijdens het horen van de muziek?
- Welke kleur(en) heb je gebruikt?

Presenteren: Ik voel me zo

Presenteer de werkstukken op onderstaande wijze:

1. Maak een foto van elke leerling met het gemaakte werk. Met zijn gezicht beeldt hij de emotie uit die op het werk te zien is.
2. Verzamel de werkstukken en maak er een groepstentoonstelling van. Hang de foto's naast het werk.

Reflectievragen die je kunt stellen tijdens het werken aan de opdracht en/of erna

- Zou je nog iets willen veranderen aan je schildering?
- Wat zou je nog meer van het werkstuk van je medeleerlingen willen weten?

Evalueren: Ik voel me zo

Bespreek met de leerlingen het doorlopen proces aan de hand van onderstaande vragen:

- Vond je het makkelijk of juist moeilijk om de muziek te verbeelden?
- Hoe voelde je je bij de muziek?
- Hoe ging het vertellen over je eigen werk?
- Wat wist je nog niet wat je nu wel weet?
- Welk gevoel zou je de volgende keer willen schilderen?

5. Opdracht: Da's van mij

In deze opdracht gaan de leerlingen kunstwerken van diverse kunstenaars bekijken waarin de afdruk van handen een grote rol speelt. Natuurlijk wordt er ook gekeken naar prehistorische afdrukken die op verschillende plaatsen op de wereld te vinden zijn. In verf en in klei maken de leerlingen zelf afdrukken van hun handen en bespreken ze wat ze hierbij voelen.

Kennisdoel	De leerling verkent spelenderwijs de mogelijkheden en toepassingen van klei.
Vaardigheidsdoelen	De leerling: <ul style="list-style-type: none">• herkent emoties en benoemt deze;• experimenteert met het afdrukken van delen van zijn hand in de geboetseerde ruimtelijke vorm.

Benodigheden

- A4 of A3 tekenpapier (120 gr.)
- plakkaatverf of drukinkt op waterbasis
- kwasten
- plastic bordjes
- verfschorten of oude overhemden
- fijne Chamotte-klei
- kleimatjes of andere stevige, gladde ondergrond

Aan de slag in de klas

Doorloop de vaste onderdelen binnen elke projectopdracht: onderzoek, uitvoeren, presenteren en evalueren.

Onderzoek: Da's van mij

Doorloop in deze opdracht de volgende stappen:

1. Toon op het digibord grotschilderingen en andere voorbeelden van lichaamsafdrukken.
Bijvoorbeeld:
 - [Vuistafdruk van Seth Price](#)
 - [Handafdrukken in grotten](#)
 - Marijke en Gerjanne van Zuilen, [My Favourite Colour](#) (2015)Bespreek de werken:
 - Wat zie je, wat valt je op?
 - Met welke lichaamsdelen zijn deze werken gemaakt?
 - Met welk lichaamsdeel kun je het makkelijkst een afdruk maken?
2. Laat de leerlingen bij zichzelf ontdekken hoe het haar, de vingernagels, wenkbrauwen, etc. voelen. Benoem het samen.
3. Laat de leerlingen, bijvoorbeeld met vingerverf op papier, een aantal druktechnieken uitproberen. Laat ze experimenteren met de knokkels, vingertoppen, nagels, zijkant en rug van de hand. Als vervolg kunnen ze ook bewegen met de handen en vingers.

4. Bekijk en benoem klassikaal verschillen en overeenkomsten tussen de afdrukken.

Reflectievragen die je kunt stellen tijdens het werken aan de opdracht en/of erna

- Wat gebeurt er bij het maken van een afdruk?
- Wat is het verschil tussen jouw hand en die van de leerkracht?

Uitvoeren: Da's van mij

Doorloop in deze opdracht de volgende stappen:

1. Iedere leerling krijgt een onderlegger om op te werken en een groot stuk klei.
2. De leerling boetseert met zijn handen de klei in een vorm.
3. Laat de leerling experimenteren met het afdrukken van verschillende delen van zijn hand.

Reflectievragen die je kunt stellen tijdens het werken aan de opdracht en/of erna

- Wat gebeurt er met de klei als je erin drukt?
- Wat zie je als je nagel of vinger in de klei drukt?

Presenteren: Da's van mij

Presenteer de werkstukken op onderstaande wijze:

1. Maak samen met de leerlingen een bepaalde ordening, bijvoorbeeld de vingers bij elkaar, de knokkels, etc.
2. Bedenk met elkaar mogelijke titels voor de werkstukken.
3. Iedere leerling vertelt in een kringgesprek kort iets over het gemaakte werk.

Reflectievragen die je kunt stellen tijdens het werken aan de opdracht en/of erna

- Is het gelukt om groepjes te maken van de werkstukken?
- Welke leuke naam heb je gehoord?

Evalueren: Da's van mij

Bespreek met de leerlingen het doorlopen proces aan de hand van onderstaande vragen:

- Wat valt je op aan de verschillende afdrukken?
- Hoe voelt klei?

6. Opdracht: Aanraken mag

In deze laatste opdracht staat textuur centraal. De leerlingen onderzoeken hoe materialen voelen: ruw, hard, zacht, glad, ribbelig, etc. Ze bekijken hoe kunstenaars portretten hebben gemaakt waarin textuur een grote rol speelt. Vervolgens maken ze met verschillende materialen een half-ruimtelijk zelfportret.

Kennisdoelen	De leerling: <ul style="list-style-type: none">• kent het verschil tussen ruw, glad, hard, zacht, etc.;• maakt kennis met het maken van een collage;• kent het verschil tussen een vlak, half-ruimtelijk en ruimtelijk werkstuk.
Vaardigheidsdoelen	De leerling: <ul style="list-style-type: none">• benoemt verschillende zichtbare texturen in kunstwerken;• verbeeldt zichzelf in een zelfportret.

Benodigdheden

- theedoeken
- diverse materialen met verschillende texturen (bijvoorbeeld kroondopjes, lapjes stof, wol, schuurpapier)
- wit, dik karton (minimaal A3-formaat) voor half-ruimtelijk portret
- foto's van gezichten van de leerlingen
- zachte kleurpotloden
- pastelkrijt
- zachte wascokrijtjes (Panda-krijt)
- scharen
- behangerslijm en grote kwast
- sterke hobbylijm
- stukjes karton voor tekstbordjes
- muziek voor bij de kunstwerken van de leerlingen (eventueel simpele muziekinstrumenten)

Aan slag in de klas

Doorloop de vaste onderdelen binnen elke projectopdracht: onderzoek, uitvoeren, presenteren en evalueren.

Onderzoek: Aanraken mag

Voer onderstaande opdrachten in volgorde uit:

1. De leerling onderzoekt geblinddoekt verschillende texturen van materialen (ruw, glad, zacht, hard, harig, glibberig, bobbelig, etc.) en benoemt het materiaal.
2. Toon portretten waarin textuur aanwezig is en bespreek deze. Kijk bijvoorbeeld naar:
 - [Karel Appel](#)
 - [Pablo Picasso](#)
 - [Emo Verkerk](#)
 - [Voorbeeld van reliëf in hout](#)
 - [Voorbeeld van reliëf in karton](#)

Mogelijke vragen zijn: Wat zie je? Hoe zou het voelen? Waaraan zie je dat? Waar is het mee gemaakt?

Reflectievragen die je kunt stellen tijdens het werken aan de opdracht en/of erna

- Welke materialen voelen ruw, glad, harig, etc.?
- Hoe voelt het als je je huid, haar, kleding, schoenen, sieraden, etc. aanraakt?

Uitvoeren: Aanraken mag

De leerlingen maken een zelfportret in de vorm van een collage. Doorloop in deze opdracht de volgende stappen:

1. Leg zo veel mogelijk verschillende materialen en texturen klaar.
2. Geef de leerlingen ieder een stuk karton waarop ze hun zelfportret maken. Dit kan door eerst te tekenen, maar het mag ook direct met de verschillende materialen beplakt worden. Zorg dat het portret het hele karton vult. De leerlingen benoemen hun uiterlijke kenmerken (haar, huidskleur, kleding, etc.) en zoeken daar een passende textuur en kleur van het materiaal bij.

Reflectievragen die je kunt stellen tijdens het werken aan de opdracht en/of erna

- Kun je iets vertellen over de materialen die je hebt gekozen?
- Lijkt het gezicht op jou?
- Als je kijkt naar jouw zelfportret, zie je dan of je blij, boos, verdrietig, etc. bent?

Presenteren: Aanraken mag

Mogelijke manieren van presenteren:

- Hang de werken op in de school, bijvoorbeeld op de gang. Voeg daar eventueel onderschriften aan toe, vergelijkbaar met een expositie: titel van het project en de namen van de kinderen en/of emoticons.
- Leerlingen leiden de klas en/of hun ouders of oudere leerlingen rond en vertellen over het door hen gemaakte werk.
- Laat de leerlingen geluid maken bij hun werk, eventueel met gebruik van eenvoudige muziekinstrumenten.

Reflectievragen die je kunt stellen tijdens het werken aan de opdracht en/of erna

- Kun je bij ieder werk goed zien hoe de maker zich voelt?
- Welk geluid viel je op?

Evalueren: Aanraken mag

Bespreek met de leerlingen het doorlopen proces aan de hand van onderstaande vragen:

- Herkende je de materialen die je voelde?
- Welke materialen en kleuren passen goed bij jezelf?
- Ben je tevreden over je zelfportret?
- Kon je over je eigen werk vertellen?

